

מחסום השפה הזרה בתחום הקלאסיקה: מחקר השוואתי של ארבעה כתבי עת אקדמיים, המפורסמים בארה"ב, בריטניה, גרמניה וצרפת / איזק אידה

תקציר:

נושא עבודה זו הוא מחסום השפה הזרה במחקר. בין רוב מדעני המידע קיימת הסכמה לגבי חשיבותה הרבה של השפה האנגלית בתעבורה הבינלאומית של מידע מדעי. הנתונים מראים כי אחוז גבוה מאוד של התקשורת המדעית במדעי הטבע מתנהלת בשפה זו. תוך דחיקת רגליה של השפה הגרמנית, הפכה האנגלית בהדרגה ללינגואה פרנקה של העולם המדעי. אולם, חרף זאת, כמויות גדולות של חומר מדעי ראשוני, בפרט בתחומי הטכנולוגיה והמדע השימושי, עדיין רואות אור בשפות רבות אחרות, ובעיקר ברוסית, גרמנית, צרפתית ויפנית.

כמעט כל מחקרי מדעי המידע, כולל אלו שנעשו לגבי מדעי החברה, הגבילו את היקפם לפרסומים באנגלית, היינו לדפוסי התנהגות של חוקרים דוברי אנגלית. תשומת לב מועטת ביותר הוקדשה להעדפה הלשונית ברקב חוקרים דוברי שפות אחרות, בהשוואה לעמיתיהם דוברי האנגלית.

המחקר הנוכחי ניגש לבעיית מחסום השפות הזרות בשני מישורים חדשניים למדי. המחקר מתמקד בתחום הלימודים הקלאסיים כדוגמה לתחום מדעי הרוח, ודן בחוקרים אשר מפרסמים בשפה האנגלית וכן בצרפתית ובגרמנית. עם זאת, ברור כי בעיה זו היא בעיה אשר משתרעת הרבה מעבר לגבולות הנושא הנדון כאן.

השאלה הראשונה הנדונה הנה, באיזו מידה עושים מלומדים שימוש בעבודתם בחומר, הכתוב בשפה הזרה להם. במילים אחרות: מהן ההעדפות הלשוניות של קלסיקאים ממדינות שונות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי מעשי באזכורים שהם מהיאים במאמריהם.

שאלה נוספת נוגעת לשינויים אפשריים במהלך הזמן בהקשר זה. על מנת לבדוק נושאים אלה, נבחנו ארבעה כתבי-עת אקדמיים ידועים בתחום הלימודים הקלאסיים. נקבע כי ארבעת כתבי עת אלה הם בעלי רמה אקדמית גבוהה. מאמרים משלוש תקופות, עם מרווחים של 15 שנה ביניהם, נבדקו בכתב-עת גרמני, צרפתי, בריטי ואמריקאי. התקופות מתחילות מ-1960, 1975, 1990 בהתאמה.

שיטת הביבליומטריקה מיושמת, ביחוד אנליזת ציטוטים. איסוף הנתונים נעשה לפי הטכניקה המקובלת של ניתוח אזכורים. לגבי כל מאמר ההתפלגות הלשונית של האזכורים הכלולים בו מחולקת לקטגוריות, בהתאם לשפות: גרמנית, צרפתית, אנגלית ושפות שונות.

כך נוצרת תמונה של השימוש בשפה ע"י מלומדים קלאסיים, הכוללת גם את השינויים עם הזמן.

התוצאות מראות דפוסים מעניינים. כפי שהונח, השפה בה מפורסם כתב העת, כמו גם זו של מדינת השתייכותו של הכותב, היא השלטת בארבעה קבוצות

החוקרים. היא תמיד מוזכרת לעיתים קרובות יותר מאשר כל שפה אחרת. כלומר, חוקרים קלאסיים אינם שונים מחוקרים בתחומים אחרים, בכך שהם מעדיפים לצטט מקורות אשר נכתבו בשפתם.

--חסרות כמה שורות--

מאשר אמריקאיים, וכשפה זרה יותר בפרסומים גרמניים מאשר צרפתיים. מסקנות בולטות אחרות הן שימוש רב יותר, וגובר עם הזמן, בציטוטים גרמניים במאמרים אמריקאיים לעומת מאמרים בריטיים, והתרבות השימוש בצרפתית בבריטניה. ולבסוף, הממצאים מצביעים על כך כי אצל החוקרים הגרמנים קיימת 'סגירות' לשונית יחסית גדולה יותר מאשר אצל עמיתיהם הצרפתים: מלומדים קלאסיים צרפתים נראים כמשתמשים יותר בגרמנית ושפות לא אנגליות זרות אחרות.

ניתן לסכם, כי הממצאים מצביעים על קיומו של 'מחסום שפה זרה' אצל קלסיקאים, כפי שניתן לראות בדפוסי הציטוט השונים בארבעת כתבי העת שנבדקו. נראה כי כל אחת מן הקבוצות הלשוניות מצטטת פרסומים בשפתה שלה הרבה מעבר לשיעור ההיפותטי הצפוי לאור חלקה היחסי במאגר הפרסומים הכולל הקיים בעולם כולו, בהנחה של זרימה חפשית של מידע מחקרי במסגרת זו. במילים אחרות, אפילו בין קלסיקאים בולטת העדפה לשימוש בשפתם שלהם. זאת אפילו כאשר ניתן להניח כי שליטתם בשפות זרות באופן כללי, וכישוריהם הלשוניים בפרט, גדולה יותר מאשר בין חוקרים במדעים המדויקים.

הועלה הרעיון כי שינויים מעשיים בהחלטות ניהול של ספריות, עלולות לנבוע מתוצאות מעין אלו. מומלץ בהחלט להרחיב את המחקר בנושא זה לכתבי עת נוספים בתחומי מחקר אחרים, על מנת לאשש את הממצאים הללו.

מס' מיון בספרייה :

001.2 ISA f

מס' מערכת בספרייה :

404785